horen en verstaan: dragen en gedragen worden

inleiding
Vanaf de eerste advent,
gemeente, heeft u zich verdiept
in Jezus zaligsprekingen,
zij het niet helemaal in de
eigen volgorde van Mattheus
of Lukas. Maar daar ben ik op
eigen verzoek debet aan.
Want ik wil u vandaag graag
een verhaal wil vertellen
dat m.i. erg goed past bij de
eerste zaligspreking:
Zalig of gelukkig wie nederig van hart zijn,
want voor hen is het koninkrijk van de hemel.
In het bijbelgrieks Makarios, in het hebreeuws Asjer.
En dat betekent:
op de goede weg, op het goede pad zijn de nederigen.
Dat klinkt als een **deugd**, gemeente,
vooral omdat Mattheus er van hart bij heeft staan, nederig van hart.
Ze zijn niet hoogmoedig maar laagmoedig,
ze hebben geen hoge dunk van zichzelf.
Maar in Lukas versie van wat bij hem
niet de bergrede heet maar de veldrede staat πτωχοσ,
wat gewoon armoedig, bedelend of laag betekent.
Net zo als niedrig in het duits.
De lage staat waarin ook Maria naar eigen zeggen verkeerde
toen ze op, bezoek bij haar nicht Elisabeth, het Magnificat aanhief.
In het lied van Maria en de legende van Reprobus
komen vandaag twee gestalten aan het licht,
die voor hun eigen gevoel in lage, in niedrige staat verkeren,
die door Jezus zalig, gelukkig, asjer geprezen wordt: op de goede weg.
Zo dadelijk zal Homme Martinus ons
dat lied van de zalig geprezen Maria voorlezen.
En daarna zullen wij een parafrase van de zaligsprekingen zingen.

Maar eerst zingen wij nu ons gebed om de Geest,
ons gebed om te horen en te verstaan
gezongen gebed om de Geest

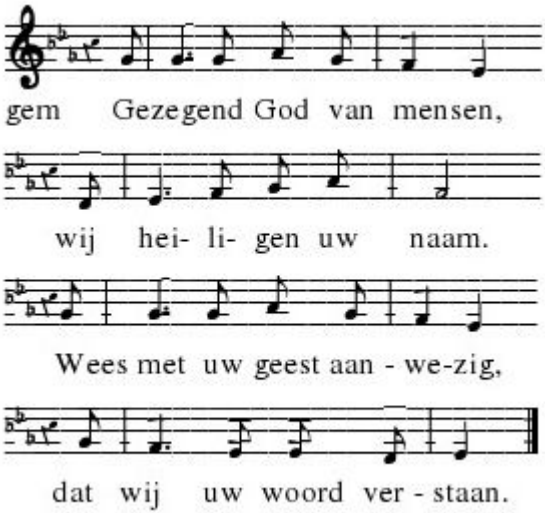

Lukas 1, 39-56
Tussentijds lied 59
De legende van Reprobus
Gemeente,
vandaag wil ik u graag een verhaal vertellen, dat weliswaar niet uit de bijbel stamt, maar dat wel bijbels van inspiratie is: het verhaal van een man
die groot en sterk was,
maar ook heel lelijk.
De mensen waren bang voor hem
en noemden hem Reprobus,
dwz de Verworpene, de Afgekeurde,
degene die niet mag mee doen.
Vaak dacht hij: *ik wou dat ik anders heette, dat ik vrienden had,*
dat ik een ander mens was met een ander gezicht.
Toen ie dat maar vaak genoeg tegen zichzelf gezegd had,
besloot hij er wat aan te doen.
Ik ga dienaar worden bij de machtigste koning van de wereld.
bedacht hij en hij hoopte dat die koning
een ander mens van hem zou kunnen maken met een ander gezicht.
Een mens die niet uitgestoten wordt maar vrienden heeft.
Toen hij daar aangekomen was,
wilde de machtigste koning Reprobus graag aannemen.

Hij werkte hard voor de koning
en hielp bij het bouwen van een nieuw paleis.
Alleen verzette hij net zoveel werk als drie gewone mannen.
Iedereen die hem zag werken bewonderde zijn kracht.
Dat zeiden ze ook wel tegen hem,
maar als hij er niet bij was zeiden ze tegen elkaar:
het is gewoon griezelig zo sterk als die man is,
hij zou je met één klap tegen de grond kunnen slaan.
De mensen liepen daarom met een boog om Reprobus heen
en zo bleef hij een uitgestotene, eentje die niet mee mag doen.
En was hij niet gelukkig.
Bovendien ....
bleek dat de koning voor wie hij werkte wel machtig was,
maar toch niet zo machtig als hij gedacht had
en ook niet de machtigste man ter wereld.
Want de koning had een vijand voor wie hij heel bang was.
De naam van die vijand mocht nooit genoemd worden in het paleis.
Alleen fluisterend werd er gesproken over "de vijand".
En omdat Reprobus nog steeds graag
een ander mens met een ander gezicht wilde worden,
besloot hij naar deze vijand te gaan
en hem zijn diensten aan te bieden.
Misschien zou die hem wel kunnen helpen.3
En hij trok door eenzame en woeste streken.
Geen levend wezen te bekennen
totdat hij plotseling een groep ridders zag naderen,
zwarte ridders te paard.
Waar gaat de reis naar toe?, vroeg een hunner.
Ik zoek de vijand! zei Reprobus.
Ik wil hem vragen een ander mens van mij te maken.
Dat komt prachtig uit, zei de gestalte in het zwart,
ik bén de vijand en ik kan je goed gebruiken. Kom maar mee.
Vanaf die dag diende Reprobus de vijand,
maar vrienden kreeg hij niet. Integendeel.
De mensen waren nu nog banger voor hem dan ooit.
Want hij hielp de vijand bij overvallen en gevechten.
Hij werd berucht in het hele land.
Na verloop van tijd vroeg Reprobus de vijand
of die nu een ander mens van hem kon maken
met een ander gezicht.
De vijand lachte spottend en zei:

Een ander mens? Dat kan niet.
Je bent die je bent, uitgestoten en lelijk.
Diep teleurgesteld draaide Reprobus zich om
en zonder nog een woord te zeggen verliet hij de vijand.
Hij zwierf door het land en wist niet wat te doen.

Eens kwam hij bij een kluizenaar, die vroeg:
waarmee kan ik u van dienst zijn?
Ik weet het eigenlijk niet,
zei Reprobus,
Ik wil een ander mens worden met een ander gezicht
en ik wil vrienden hebben.
En hij vertelde wat hij beleefd had.
Dat is nog al wat, zei de kluizenaar,
een ander mens wordt je niet zo maar.
Alleen Christus kan een ander mens van je maken.
Zijn dienaar moet je worden.
Hoe kan ik dienaar worden van Christus, vroeg Reprobus.
Door te vasten antwoordde de kluizenaar.
Daar schrok Reprobus zo van
dat zijn maag gelijk al weer begon te knorren.
Of door te bidden zei de kluizenaar.
Dat lijkt me ook heel moeilijk, zei Reprobus
Ik heb het nooit geleerd en als ik kniel
ben ik nog steeds twee keer te groot.
De oude man glimlachte en dacht lang na.
Ik geloof, zei hij,
dat ik weet hoe iemand als jij Xr kan dienen.
Je kent de rivier hier aan de rand van het bos,
levensgevaarlijk om over steken
zo woest en snel als ie stroomt..
Maar jij bent groot en sterk,
jij zou er veerman kunnen zijn
om de mensen om Xr wil over te zetten.
En zo geschiedde het,
dat Reprobus in een hut bij de rivier ging wonen
en de mensen van ‘s ochtends vroeg tot ’s avonds laat overzette.
Soms droeg hij er wel twee tegelijk op zijn brede schouders.
Maar eens op een nacht
hoorde hij in zijn slaap het roepen van een kind:
Veerman, kom naar buiten en draag mij over.

Hij ging naar buiten, maar vond niemand. Zeker gedroomd.
Maar even later hoorde hij het weer:
Veerman, kom naar buiten en draag mij over.
Weer ging hij naar buiten, maar weer vond hij niemand.
Nauwelijks sliep hij weer
of daar was weer die kinderstem ten derde male.
En nu zag hij een kind zitten, vlak voor hem op de oever.
Veerman, alsjeblieft, draag mij over.
Hij tilde het kind voorzichtig op, zette het op zijn schouders,
plantte zijn staf in de bodem van de rivier en begon de oversteek.
Zo'n licht last droeg hij zelden.
Maar vreemd ..... plotseling begon het water te stijgen.
Met zijn ene hand hield het kind vast, met zijn andere de stok.
Maar het water kwam al hoger en hoger
en het kind woog zwaarder en zwaarder op zijn schouder
en de stroom was zo sterk
dat hij zich nauwelijks staande kon houden.
Bovendien was het aardedonker
tot er plotseling een lichtje op de oever verscheen.
Het was de kluizenaar die met zijn lantaarn licht liet schijnen
op de weg die hij moest gaan.
Maar zijn benen konden hem nauwelijks meer dragen,
de reus dreigde te bezwijken onder de last van het kind.
Zo zwoegde hij voort.
Begreep het kind wel het gevaar waarin zijn verkeerden?
Hij keek omhoog; het kind lachte hem vriendelijk toe.
En toen deed hij een vreemde ontdekking.
Zo lang hij naar kind keek kwam hij vooruit
maar zodra naar het kolkende water keek
kon hij zich nauwelijks staande houden
en was hij doodsbang dat ze zouden verdrinken.
Met zijn laatste krachten had hij de overkant bereikt
en lag uitgeput in het gras.
Nog nooit van zijn leven was hij zo moe geweest.
Kind, zei hij, wat was jíj zwaar,
het leek wel of ik de hele wereld op mijn nek droeg..
Geen wonder zei het kind.
Want je hebt niet alleen de hele wereld,
maar ook de schepper van de wereld op je schouders gedragen.
Daarom zul je voortaan niet meer Reprobus heten
maar ... Christoffel of Christofoor,

want je hebt Christus gedragen.
Christofoor keek het kind in de ogen en zag zichzelf daarin.
Toen ging de zon op.
Christoffel straalde van vreugde en zei:
ik heb een ander gezicht gekregen, ik ben een ander mens geworden.

variant van gezang 125 (4e O-antifoon)

preek
Hoe ú erover denkt weet ik natuurlijk niet,
maar ik vind Christoffel een enige heilige
en ik snap bij God niet wat de katholieke kerk bezield heeft
om zo'n brave man van de heiligenkalender af te voeren.

O, zegt u, ze hebben in Rome ontdekt dat Christoffel nooit echt bestaan heeft?
Maar, gemeente, als dát het criterium is, kunnen we,
zonde dat ik het zeg,
de bijbel ook aardig uitdunnen.
Als dát het criterium zou zijn dan moet je toch eigenlijk zeggen
dat tot in de hoogste regionen toe de symboliek en de poëzie
van de geloofstaal eigenlijk helemaal niet meer begrepen wordt.
En dat uitgerekend in een tijd waarin mensen zo bitter verlegen
kunnen zitten om mensen die hen de taal van het geloof opnieuw leren verstaan.
Nee, dan had Luther het beter begrepen.
Want hoezeer hij de heiligenverering van zijn dagen ook verafschuwde,
althans de verwording ervan, hij was dol op Christoffel.
Hij wist heel goed en hij zei het ook hardop, dat dit verhaal niet historisch was.
Het is, zei Luther, prachtige christelijke poëzie.
Een gelijkenis is het,
een parabel die ons vertelt hoe je als christenmens leven kunt
en hoe het een mens vergaat die zich heeft voorgenomen
de last van zijn overtuiging door dit leven heen te dragen.
En wij begrijpen wel zo'n beetje waaraan Luther toen gedacht heeft.
Hij die zich zo lang Reprobus voelde, een verdoemde,
voordat hij zich uiteindelijk door Christus gedragen wist.
Eerst zit je in de woestijn.
Je wordt er, zeg maar, door de duivel verzocht,
in wiens dienst zal jouw leven staan.
Bekend is het verhaal van de inktpot die Luther naar de duivel smeet.
Weg jij Satan!
Om nogmaals Luther te citeren:
de mens is een rijdier, door God of de duivel bereden.

Maar toen hij de goede strijd gestreden had, wist hij:
ik mag er zijn, ik ben een kind van God, niet Reprobus, niet verdoemd,
maar kind van God. Ik ben bemind.
Dat dat geloof uiteindelijk doorbrak,
had Luther in niet geringe mate te danken aan zijn vaderlijke vriend von Staupitz.
Die had hem de weg gewezen, zoals die oude kluizenaar het Christoffel deed.
Gods genade wordt altijd door mensen voor ons belichaamd.
De kluizenaar vertelt Christoffel over Christus.
Hij wijst hem op de 3 christelijke deugden die wij uit de Bergrede kennen.:
bidden, vasten en het geven van aalmoezen.
Trouw moet blijken
en geloofstrouw moet blijken uit je toewijding aan de goede zaak.
Het blijkt uit je omgang met God (bidden)
het blijkt uit je omgang met je naaste (aalmoezen)
en het blijkt uit je omgang met je zelf (vasten).
Maar althans op dát ogenblik van zijn leven kon Christoffel van vasten de zin niet inzien en bidden vond hij ook maar moeilijk. Ontroerend om te zien hoe de kluizenaar hem helpt om uit te zoeken waar zijn kracht dan zou kunnen liggen.

De vraag voor ieder mens:
wat kun jij nu geven, waar ligt jouw kracht?
Christoffels kracht ligt precies in zijn kracht
en hij gaat daarom wonen bij de rivier.
Net zo'n rivier als waar destijds
Jacob strijd leverde om net zo lang te worstelen
tot hij overwon en een nieuwe naam kreeg.
Net zo'n rivier als waar JvN zo'n overweldigende ervaring had
Jij bent mijn vee/geliefd kind.
In zo'n rivier zal ook Christoffel zijn doop ontvangen.

Hij gaat naar de rivier.
Zijn stok en zijn staf vertroosten hem.
Die stok heeft iets van God.
Want er zit leven in.
Het is een stuk hout als duizend andere.
Zoals Christoffel een mens is als duizend andere.
Niettemin dragen beide een geheim.
De kracht Gods is in hen.

Christoffel draagt de mensen naar de overkant.
In dienst van de Eeuwige draagt hij hen wier kracht te kort schiet.

Zoals de vrouw zong
die als eerste het Christuskind heeft gedragen:
God heeft een krachtig werk gedaan door zijn arm:
machtigen heeft Hij van de troon gestort en eenvoudigen heeft Hij verhoogd.
Christoffel verhoogt eenvoudigen met krachtige arm en
wat je voor mijn minste broeders en zusters hebt gedaan,
mijn beste ChristoffeI, dat heb je voor mij gedaan.
Intussen is het voor Christoffel een dagelijks sterven daar aan de rivier.
En ... een dagelijks opstaan.
En het verhaal van sterven en opstaan
dat de kluizenaar hem vertelde,
wordt geleidelijk aan nu ook zijn verhaal.
Geloof moet altijd groeien en jouw eigen vorm vinden.
En het moet ook altijd door de diepte heen.
Maar dan, op een nacht.
Het is zon nacht als waarin God aan Abraham,
ook al zo'n legendarische man, vroeg om de sterren te tellen.
Zo'n nacht als waarin Jakob een ladder naar de hemel zag.
Zo'n nacht als waarin de wijzen in het Oosten
een licht opging en herders op den velde uit den hoge vernamen
dat God in ons een welbehagen heeft. ***Jij bent mijn kind.*** **Zo'n nacht!**

Drie maal hoort Christoffel zijn naam roepen.
Zoals ook Samuel tot driemaal toe geroepen werd voor hij begreep:
jij bent mijn kind.
Roeping moet rijpen.
Zoals Petrus op het dak van Simon de leerlooier
tot 3x toe van onreine dieren droomde
voor hij eindelijk ging verstaan dat God ook in niet-joden,
ook in heidenen, in ongelovigen een welbehagen heeft.
Zij zijn ook kinderen van mij.

Christoffel ontmoet het Christuskind:
Gij zult een kind vinden
in doeken gewikkeld en liggende in een kribbe,
een kind waarin God zich laat kennen.
Niet door kracht noch door geweld
maar door een klein mensenkind uit het onooglijke Nazareth.
Gij zult een kind vinden.
Maar het kind is natuurlijk ook het kind in Christoffel zelf.
Het kind, diep van binnen, dat hij niet verloren mag laten gaan

om binnen te kunnen gaan in het KG.
Voorwaar ik zeg je, als je niet wordt als een kind,
zul je Gods Koninkrijk niet binnengaan.
Het vloeit allemaal in elkaar over.
Met dat de herders het kindeke gevonden hebben, hebben ze én God gevonden én zichzelf.
Christoffel draagt het kind naar de overkant op zijn grote schouder. Op schilderijen en tekeningen altijd zijn linkerschouder.
Hij draagt het kind vlak bij zijn hart. In zijn hart.
Geen gemakkelijke weg.
Een zware weg zelfs.
Het is alsof alle kwaad van de wereld
nog één keer samenspant om hem ten val te brengen.
Maar hij redt het. Hij wordt gered.
En wie heeft nu wie gedragen?
Christoffel ik doop je.
Ongeveer zoals het in gezang 116 staat:
En wie in groot verblijden dit kindje kussen wil
moet vooraf met hem lijden zijn kruis, om zijnentwil
en daarna met hem sterven om met hem op te staan
En Christoffel vervolgde zijn weg.
Het dorre hout van zijn leven was gaan bloeien.
Het droeg rijke vrucht, zoals de graankorrel die sterft in de aarde.
Hij vervolgde zijn weg,
wetend dat God ons geen kalme reis beloofd heeft,
maar een behouden aankomst.
En zo, gemeente, vervolgen ook wij onze weg. Amen.